

hoofdstuk 2

Vogel-mens

structuur allerlei materiaal

2.1

Een vreemde vogel!

De uitspraak 'Wat een vreemde vogel' kun je heel letterlijk nemen: je ziet echt een rare vogel. Maar met vreemde vogels worden vrijwel altijd mensen bedoeld: vreemde, rare mensen. Vreemde vogels of mensen trekken vaak meer aandacht dan gewone doorsnee mensen. Ze halen het nieuws, maar hebben het ook moeilijk. Aan de ene kant worden ze bewonderd omdat ze zich nergens iets van aan trekken en aan de andere kant worden ze niet geaccepteerd. Kortom, hun leven heeft te maken met strijd en harmonie.

De opdracht in dit hoofdstuk daagt je uit om aan de slag te gaan met het thema 'strijd en harmonie van vreemde vogels'. Met dingen die in groot **contrast** met elkaar staan. Je fantasie mag hierbij alle kanten opvliegen. De vrije vlucht nemen. Je kunt dingen letterlijk opvatten, daaraan een draai geven of vrij interpreteren. Dit geldt ook voor het materiaal of de techniek die je gaat gebruiken.

Opdracht: Een vreemde vogel!

Je bedenkt een bijzonder personage: een held of een tragische figuur, of een combinatie van beiden. Mens of dier, ... een vreemde vogel? Wat heeft hij meegemaakt? Wat heeft hij op zijn nek (gehad)? Draagt hij littekens als sporen van zijn verleden, of ...? De **voorstelling** wordt dus veelzeggend, maar misschien moet je voor extra uitleg zorgen.

Je kunt je onderwerp vormen uit **plastisch materiaal**, maar je kunt ook bestaande vormen en/of voorwerpen nemen en bewerken. Overleg dat met je docent.

Werkwijze

1. **Oriëntatie:** Er zijn heel wat vreemde vogels geweest; bekende en onbekende helden. Als je op Google zoekt op 'Icarus', 'Van Gogh' of 'vogelmens', vind je interessante informatie. Maar misschien heb jij je eigen verhaal. Veel kunstenaars zoals Niki de St. Phalle hebben geen gemakkelijk leven gehad en dat zie je vaak terug in hun werk.
2. **Onderzoek:** Stel een **mindmap** samen met alles wat in je opkomt over het thema. Denk bijvoorbeeld aan opvallende vogelvormen, bijzondere mensfiguren, structuren en hun functies, combinaties van vreemde dingen, emoties bij mens of dier, of agressieve en/of harmonieuze plaatjes, etc. Let op emoties, houdingen en uiterlijkheden van de afbeeldingen die je vindt.
3. **Schetsen:** Zoeken op Google is handig om zelf op ideeën te komen. Maak schetsjes van je idee(ën). Wat moet je ontwerp uitstralen? Hoe ziet jouw beeld er in grote lijnen uit? Bepaal de vormsoort(en) en het formaat. Wat wil je met kleuren?
4. **Uitvoering:** Voer je ontwerp uit.
 - **Basismateriaal:** Plastische materialen, bestaande vormen, **objets-trouvés** etc.
 - **Aanvullend materiaal:** Naar keuze: papydur, papier-maché, lijm in combinatie met gevonden voorwerpen etc.
 - **Gereedschap:** Kleigereedschap, viltstift, stanleymes, schaar, liniaal etc.
 - **Techniek:** Afhankelijk van het materiaal, jouw vaardigheden en de mogelijkheden van de school. Kijk ook op artzone.lambo.nl.
 - **Extra:** Verf
5. **Presentatie:** Presenteer je beeld en vertel wat je bedoeling was. Maak een foto van het eindresultaat.
6. **Evaluatie:**
 - Welke titel geef jij je werkstuk?

- Over welke onderdelen ben je tevreden?

- Wat zou de volgende keer anders doen?

Sfeerblad

2.4
2.6

2.5

2.7

2.8

2.9

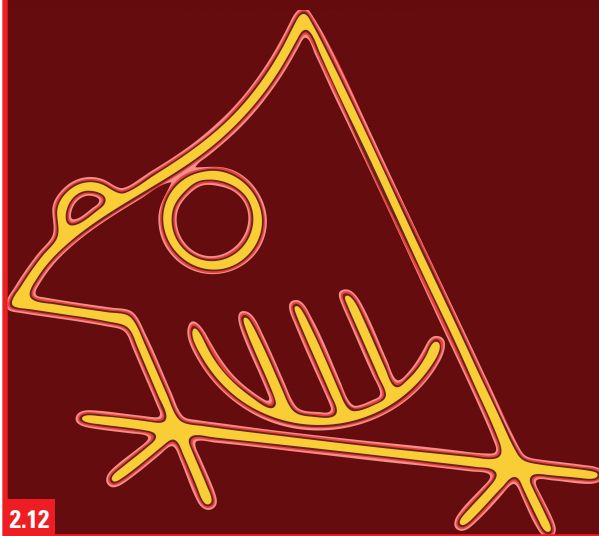

2.10

2.11

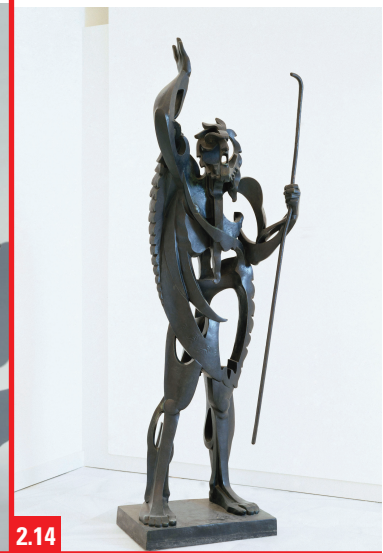
2.12

2.13

2.14

Opdrachten kunstbeschouwing

1. *Bird on a Wire* is de titel van dit werk op afbeelding 2.12. Kunstenaars willen graag iets duidelijk maken. Wat herken jij in *Bird on a Wire*?
2. Vergelijk jouw ontwerp met een van de vogelontwerpen in dit hoofdstuk. Welke verschillen en overeenkomsten in **kleur** en **vorm** vallen je op?
3. In dit hoofdstuk staan afbeeldingen van vogelmensen. Welke afbeeldingen vind jij het meest **figuratief**? En welke het meest **abstract**?
4. Bekijk afbeelding 2.11 van Jordan Grispe. Welke tegenkrachten heeft hij verbeeld?

Kunstenaars / ontwerpers

1. Op internet vind je informatie over en plaatjes van werk die bij het thema van dit hoofdstuk passen. Kijk eens bij Carel Visser, Karl Fritsch, Louise Bourgeois, Roel Brakenhoff, David Linares, Corneille of Florentijn Hofman. Zoek een plaatje van een vogelmens. Vertel wat je ervan vindt.
2. Het verhaal van Icarus is de inspiratie geweest voor veel kunstenaars. Zoek een samenvatting van het verhaal en leg aan de hand daarvan uit waarom Icarus interessant is voor kunstenaars.

Begrippen

Assemblage/assembleren

Veel ruimtelijke beelden worden in elkaar gezet met bestaande onderdelen. Het beeld dat dan ontstaat is een soort ruimtelijke **collage** (plakwerk). Assembleren kan met lijm, schroeven, solderen of andere technieken.

Maatverhouding

Schaal- en maatverhoudingen zijn bepalend voor de uitstraling van een werkstuk. De grootte en betekenis van het werkstuk moeten indruk maken op de toeschouwer. Verander je de maatverhoudingen, dan verandert vaak ook de betekenis. Er ontstaat spanning of **contrast**. Een Icarus met kleine vleugeltjes maakt een heel andere indruk dan één met grote vleugels.

Detail/gedetailleerd

Een detail is een klein onderdeel. Bij een gedetailleerd beeld heeft de maker ook aandacht besteed aan de kleinste onderdelen en die heel precies weergegeven, zoals bij *Leap of Faith* (afb. 2.6).

Schematisch

De *Bird on a Wire* op afbeelding 2.12 is niet nauwkeurig naar de aanschouwing getekend. De kunstenaar heeft de belangrijkste algemene kenmerken van een vogel in de tekening verwerkt, waardoor het een schematisch, maar wel persoonlijk beeld van een vogel is geworden.

Vereenvoudigd

Het vogeltje van Ans Wijnberg *Wire* op afbeelding 2.9 is direct herkenbaar als vogel, maar een aantal kenmerken, zoals de staart en de snavel is sterk vereenvoudigd weergegeven.

Vormsoort

Vormen met onderlinge overeenkomsten rekenen we tot een bepaalde vormsoort zoals **ruimtelijke (3D)** of **platte (2D) vormen**. Verder onderscheiden we onder andere **geometrische** en **organische vormen** (zie *Kijk op Ruimte deel 1*).

Op grote voet

kleur/vorm construeren

3.1

Wie de schoen past ...!

'Wie de schoen past, trekke hem aan' en 'Ten voeten uit' zijn spreekwoorden over schoenen en voeten. En zo zijn er nog meer. In dit hoofdstuk word je uitgedaagd om aan de slag te gaan met het thema schoen of voeten, bijvoorbeeld door zelf een schoen te ontwerpen of te veranderen.

Je schoenen zijn je vrienden. Als dat niet zo is, dan heb je pijn. Voor elke gelegenheid is er een schoen. Hij is een spiegel van de drager. Denk maar aan schoenen van een zwerver, een popster,

een sporter of een verkoper van dure auto's. Ze beschermen niet alleen je voeten, maar zijn ook eyecatchers en geven je uitstraling en status. De vormgeving van onze schoenen is het werk van modeontwerpers en kunstenaars. Sommigen hebben de gekste ontwerpen bedacht. Lady Gaga wilde zelfs een **futuristisch** schoenontwerp van de Zwolse Miriam van Weeghel. En er zijn veel songs over schoenen, zoals *Blue Suede Shoes* van Elvis en *Diamonds on the Soles of her Shoes* van Paul Simon.

Opdracht: Ten voeten uit

Je ontwerpt een voet/schoen. Voeten en schoenen vertellen een verhaal. Wat hebben ze meegemaakt? Op wie of wat is hij gaan staan? Wat maakt hem bijzonder? Wat zit er achter? Waar wringt de schoen? Gaat het om de functie of om fantasie?

De vorm wordt veelzeggend, maar misschien moet je voor extra uitleg zorgen. Wat doe je met **decoraties**? Hoe ga je **kleur** gebruiken? Om hem of een onderdeel op te laten vallen of gebruik je slechts de **materiaalkleuren**? En waarom?

Je kunt je schoen/voet **construeren** met **kleiplaten**. Je kunt ook een bestaande schoen nemen en bewerken.

Werkwijze

1. **Oriëntatie:** Schrijf alles op wat in je opkomt over het thema en vul daarmee je **mindmap**. Denk bijvoorbeeld aan vormen, functies, kleuren, functies, vreemde landen, sterren, decoratie, stiksels, bandjes, rijk, recreatie, strand, of wandelen. Maar zoek ook bij spreekwoorden over voeten en schoenen.
2. **Onderzoek:** Als je zoekt op 'Shoes in Art' vind je heel veel afbeeldingen. Handig om zelf op ideeën te komen. Let op vormen, kleuren, functies en soorten schoenen. Stel met afbeeldingen die jou aanspreken een **sfeerblad** samen.
3. **Schetsen:** Maak ontwerpschetsjes voor mogelijke ontwerpen. Hoe ziet jouw basisvorm eruit? Wat moet je ontwerp uitstralen? Bepaal de vorm: grootte, soort, decoraties, kleuren, combinaties van schoenen of delen van schoenen of voeten. Welk materiaal is geschikt?
4. **Uitvoering:** Voer je ontwerp uit.
 - **Basismateriaal:** Fijne chamotte kleiplaten, bestaande schoen, objets trouvés et cetera.
 - **Aanvullend materiaal:** Naar keuze: papydur, papier-maché in combinatie met gevonden voorwerpen et cetera.
 - **Gereedschap:** Kleigereedschap, viltstift, stanleymes, schaar, liniaal et cetera.
 - **Techniek:** Afhankelijk van het materiaal en jouw vaardigheid. Kijk ook op artzone.lambo.nl.
 - **Extra:** Verf
5. **Presentatie:** Maak een foto van het eindresultaat. Welke titel geef jij je schoen of voet?

6. Jouw mening:

Wat vind je goed geslaagd en wat zou je de volgende keer anders doen?

3.2

3.3

3.4

Sfeerblad

3.5

3.6

3.7

3.10

3.8

3.9

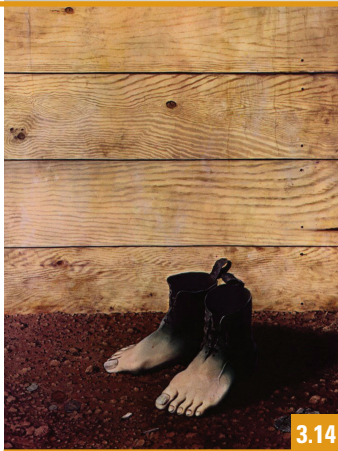
3.11

3.12

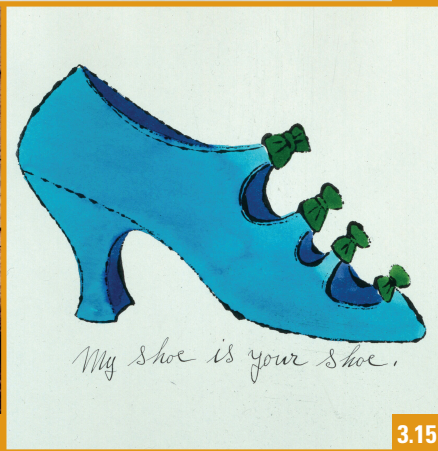

3.13

3.14

3.15

Opdrachten kunstbeschouwing

1. Meret Oppenheim heeft een paar pumps verwerkt in een kunstwerk dat ze *Nurse* (kinderoppas) (afb. 3.13) heeft genoemd. De manier waarop ze de schoenen presenteert, doet denken aan een oudervetse gebraden kip. Waardoor wekt ze die suggestie? Leg uit dat het toeval belangrijk is geweest voor dit kunstwerk.

2. Schoenen hebben iets te vertellen: waar zijn ze geweest? Of waar gaan ze naar toe? Zoek uit wat René Magritte heeft beziel om de 'schoenen' op afbeelding 3.14 te schilderen?

3. Kies een schoenontwerp van de vorige pagina en bedenk er een verhaal bij.

4. Vergelijk jouw ontwerp met een van deze schoenontwerpen. Welke verschillen en overeenkomsten in kleur en vorm vallen op?

Kunstenaars / ontwerpers

Op internet vind je informatie over en plaatjes van werk van kunstenaars die schoenen of voeten als thema hebben gebruikt zoals René Magritte en Andy Warhol. Sommige schoenontwerpers hebben een eigen site, zoals Jan Jansen, Miriam van Weeghel, Fred de la Bretonnière of Charles Bergmans.

Zoek vijf afbeeldingen van schoenen van één kunstenaar of ontwerper. Waaraan kun je zien dat die vijf schoenen of kunstwerken van deze kunstenaar of ontwerper zijn? Ofwel: welke overeenkomsten in vorm, kleur, stijl of materiaalgebruik herken jij?

Begrippen

Decoratief kleurgebruik

Als iets voor de sier of als versiering wordt gebruikt, spreken we van decoratief gebruik. Dat is het geval met het kleurgebruik bij alle schoenen in dit hoofdstuk.

Expressief kleurgebruik

Expressie is de manier waarop we uitdrukking geven aan ons gevoel. Als dat met kleur gebeurt, is er sprake van expressief kleurgebruik. Daarom hebben we het we bijvoorbeeld over vrolijke en sombere kleuren.

Industriële vormgeving

Gebruiksvoorwerpen, zoals schoenen worden in grote aantallen en aan de lopende band (industrieel) geproduceerd. Bij de vormgeving is daarmee rekening gehouden. Van 'handmade' schoenen worden slechts enkele paren geproduceerd.

Verzadigde en onverzadigde kleuren

Verzadigde (of zuivere) kleuren zijn pure kleuren, ofwel kleuren met een maximum aan heldere kleurstoffen. **Primaire** en **secundaire kleuren** zijn zuivere kleuren, zoals gebruikt in de tekening van Warhol (afb. 3.15). Onverzadigde (of **tertiaire**) kleuren zijn donker, grijsig en bruinachtig.

Bonte kleuren

Bonte kleuren zijn verschillende primaire en secundaire kleuren die naast elkaar worden gebruikt.

Kleurcontrast

'**Contrast**' is een ander woord voor 'tegenstelling'. Kleurcontrasten worden gebruikt om bepaalde onderdelen van elkaar te onderscheiden of te laten opvallen. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de *Kauwgum-schoen* op afbeelding 3.10.